

Långarydsvarianten av Västbo härads hembygdsdräkt.

Kvinnodräkten:

Den 31 augusti 1817, alltså för nästan 200 år sedan hölls det sockenstämma i Långaryd. Vid detta tillfälle beslöt sockenmännen bland annat: *att klädedräkten skulle vara den i socknen sedvanliga av hemvävt tyg, allt av utländsk extraktion skulle med stämpel förseas. Utländska klädesplagg och tygsaker som hädanefter på träffades ostämplade, skulle genast avhändas den skyldige och försäljas till förmån för kyrkan och de fattiga.*

Kanske kände de som tog fram Långarydsvarianten av Västbo härads bygdedräkt till denna nedteckning då man konsekvent undvek allt som inte gick att framställa på hemmaplan.

Dräktvarianten togs fram och registrerades c:a 1960 genom en studiecirkels arbete och tillsammans med Jönköpings hemslöjd. Cirkelledare verkar ha varit Elisabeth Enkvist från Nyarps by här i Långaryd.

En då uppsydd dräkt skall enligt uppgift ha funnits som original på Hemslöjden i Jönköping. Den skall ha varit utlånad till Hemslöjden i Halmstad 1974 i samband med att Långaryds socken överfördes till Hallands län, men skall finnas arkiverad i Jönköping.

Ingen av kvinnorna som arbetade fram dräkten lever i dag så de flesta här nedtecknade uppgifterna är hörsägen.

År 1980 var det fler som ville skaffa sig en Långarydsdräkt. Bland dem Kerstin Johansson, då bosatt i Landeryd. (Sedan 2016 på Västra Järnvägsgatan 15 i Smålandsstenar Tel. 0371-40181.) Det är hennes dräkt som inlånats för fotografering 2016.

Tillsammans med hennes syster Berit och några andra kvinnor i Landerydstrakten, lades det ner mycket tid och möda för att få fram dräktdelar så nära 1960 års original och ursprungsdelarna som var möjligt. Man lånade in en dräkt och satte igång. Hemslöjden i Jönköping hade inget material och inte tid att hjälpa till så mycket. En del av de som sytt den första varianten kom ihåg en del om dräktdelarnas ursprung. Kerstin har berättat ur minnet vad de berättade och hur man löste problemen.

Ursprunget:

Kjolen. Efter att ha läst gamla bouppteckningar kom man fram till att en blå vadmalskjol var mycket rikligt förekommande i socknen. Detta gjorde att man valde blå färg med ett band i rött, placerat som på andra Västbodräkter. Här kan tilläggas att Långaryd var förr en fattig bygd. Den blå färgen var relativt enkel att få fram med bygdens egna växter som material. Till exempel den röda färgen var betydligt svårare då man fick anskaffa material utifrån.

Skjortan. Originalen till skjortan kom från byn Bökhult. Tyget var vitt, ganska grovt linne. Enkelt sydd utan broderier. Den var ganska kort. På Kerstins dräkt är den fastsydd på underkjolen (som en särk) så det blev lättare få den att sitta snyggt även vid rörelse.

Mössan. Broderas med kedjestygn på svart linnetyg. (Inte sidan som i många andra dräkter). Spänns på en tygstomme. Den kantades med rött band. Spetsen till mössan knypplades 1960 av Iris Bengtsson, bördig från Bökhult (numera i Halmstad), efter originalmönster.

Spetsen på Kerstins mössa har hon själv knypplat efter originalmönstret som Iris hade kvar. Originalmönstret finns.

Förklädet valdes 1960 mellan flera olika varianter. Man valde den randning som passade

bäst till den blå kjolen. Tyget vävdes troligen av Anna-Greta Carlsson, Nissaryd. Anna-Greta vävde också 1980. Dessa förkläden hade samma längd till både långa och korta personer. Kerstin har senare fått veta att förklädet skall vara lika långt som kjolen, så hon bad Astrid Johansson i Boarp att väva nya förkläden. Kerstin och Aino Larsson, Landeryd använde sina nysyddas förkläden första gången som värdinnor vid Marknadsgudstjänsten i Långaryds kyrka 2014.

Västen. Varifrån ursprunget till västen kom har inte gått att få fram. Det vi vet är att randningen är noga för att mönstret skall stämma i ryggen, där det endast skall vara en kil samt två små veck fram och i övrigt inte så mycket vidd. 1960 vävdes västtyget av Anna Ekstrand Rya.

1980 verifierade Hemslöjden detta med randningen av tyget samt modellen som inte liknar andra i Västbo. Hon hade också en provlapp. Tyget vävdes då av Elin Andersson i Tånga

Väskan. Det fanns flera väskor att välja mellan. Den man valde kom från Hastaböke. Troligen ursprungligen från Unnarydssidan av sjön Jällunden, då de små bitarna av ylledamast som pryder väskan är tillvaratagna bitar vid tillklippning av västen till Unnaryds sockens högtidsdräkt, vävd i röd och grön Ylledamast. (Vid tillklippning av dessa västar tog man tillvara de bitar som blev över i ärmringningen.) De två bitarna var sammansatta med en mörkgrön vadmalsremsa med ett broderi. (Här är det noga med att använda damasttygets gröna baksida som framsida.) I övrigt bestod väskan av mörkgrönt vadmalsstyg och var kantad med kjoltyget.

1980 när Kerstin och de andra sydde sina väskor var det omöjligt att skaffa fram damasttyget. Genom hemslöjden beställdes ett tyg från Frankrike. Detta var av sidendamast. Med den gamla skriften från 1817 i minnet kändes det inte bra, men man beslöt sig för, att i avvaktan på annat, använda tyget som dessutom var dyrt.

1982 beställde undertecknad, tillsammans med några vänner, det röda ylledamasttyget till Unnaryds och Västbo högtidsdräkt av en kvinna i Holm utanför Halmstad. Vi lät väva till sex västar. Anna-Greta Carlsson i Nissaryd hjälpte oss att sy västarna. De tygbitar som då blev över, bland annat efter ärmhålorna, fick Anna-Greta behålla. Hon höll kurser i att sy bygdedräkter och kunde nu hjälpa dem som sytt, eller skulle sy, Långarydsvarianten med deras väskor.

Kerstin och hennes vänner sydde då om sina väskor så att allt blev helt rätt efter 1817 års beskrivning, då det nästan var brottsligt att använda tyger som inte kunde framställas i socknen.

Schalen. Fyrkantig, vit, broderad med vita kedjestygn på den trekant som syns vid användning. Samma som till flera andra Västbodräkter. 1960 tyckte man att tyget blev dyrt och sydde dem bara som en trekant. 1980 syddes de enligt vedertaget mått.

Smycket. Speciellt för Långaryd. Gjutet i silver med sju hängande löv i två olika storlekar. Tillverkades av Smyckeboden Kyrkogatan15 i Halmstad både 1960 och 1980.

Strumpor. Röda knästrumpor i ribbstickad bomull. (Bomull var ju inte något som odlades i Sverige men här fick man ge sig då inget original eller beskrivning fanns kvar. Originalen var säkerligen stickade i rött yllegarn och räckte över knät, där de fästes med strumpeband. I mitten av 1980-talet lyckades undertecknad få köpa sådana strumpor genom Hemslöjden.)

Skor. Samma som till övriga Västbodräkter med ett rektangulärt silverspänne.

Mansdräkten.

Långarydsvarianten. Den fotograferade dräkten tillhör Leif Lagerkvist, bördig från byn Örnabeckshult, numera bosatt i Falkenberg

Den togs fram 1977. Det var Rune Sandevi från Södra Ekeryd, Leif Lagerkvist och Per Landgren, Hyltebruk som tog fram dräkten. Rune och Leif var då medlemmar i och dansade i Nissadalens folkdanslag där Per var ledare.

Det har varit svårt att få fram fakta kring dräkten som endast syddes upp i två exemplar. Rune som var initiativtagare och som drev projektet är avliden. Det har dock berättats redan på 1980-talet att förlagan till västen fanns i en liten blåmålad kista i Janbergs hembygdspark. Den var låst och nyckeln fanns inte. När detta med en uppteckning kom på tal lyckades vi bryta upp låset och där fanns mycket riktigt en gammal musäten väst. Skadorna har dock funnits redan när västen lades ner i kistan.

Västen till Långarydsvarianten är blå och brunrutig med vita smala ränder som avdelar rutorna. Brunt foder. Modellen verkar vara som den i kistan så kanske det är originalet. Tyget till västarna vävdes av Leifs mamma Maj-Britt Lagerkvist, Hyltebruk, numera bosatt i Falkenberg. Knapparna är i mässing, samma som i Unnarydsdräkten.

Byxorna är gula, verkar vara samma som i Unnarydsdräkten.

Skjortan är enkelt sydd i vitt ganska grovt linnetyg med monogram och årtal broderat framtill med rött garn.

Strumporna är svarta ribbstickade knästrumpor.

✕ **Strumpebanden** är bandvävda i rött, svart och vitt ullgarn som avslutas med smala tofsar.

Skor. Samma som i övriga Västbo med rektangulärt silverspänne.

Svart hatt har funnits till men Leif har inte den kvar.

Till Runes dräkt fanns också en överrock. Jag har inte varit i kontakt med Runes barn och vet därför inte var hans dräkt eller eventuella anteckningar finns i dag.

Nissaryd Gallagård, Långaryd den 14 december 2016.

Birgitta Holmén, ordförande i Långaryds hembygdsförening.